

Sažetak

Ivan Rogić u uvodnom prilogu biografsko-memorijalne naravi polazi od uvida u svojevrstu „bipolarnost” opusa Miroslava Tuđmana. U prvoj su skupini, naime, radovi usmjereni na istraživanje predmeta i domašaja informacijske znanosti. U drugoj su skupini radovi usmjereni na analizu informacijskih praksa rabljenih u drugojugoslavenskoj i srpskoj/crnogorskoj agresiji na Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu. Autor polazi od hipoteze kako je na djelu ista autorska intencija i ista znanstvena skrupuloznost. Razlika je u tematskom usmjerenju. U prvoj skupini radova istražuju se fenomeni i pitanja unutar informacijske znanosti, a u drugoj informacijski fenomeni prisutni u spomenutoj ratnoj situaciji i agresiji. Središnje pitanje koje obje skupine radova povezuje „iznutra” jest pitanje o informacijama, pogrešnim informacijama i protuinformacijama. Na tom tragu autor ističe kako se već u teorijskim analizama M. Tuđmana mogu uočiti uvidi u kojima se upućuje na komplementarnu prisutnost informacija i pogrešnih informacija u „informacijskom prostoru”. Autor posebno ističe četiri Tuđmanova uvida: tropletnost znanja; instrumentalizacija simbolnih struktura; izjednačivanje informatizacije društva s imperativom modernizacije; tehnička preobrazba informacijske infrastrukture. Svi spomenuti čimbenici uključuju, kao „prirodni” učinak, komplementarnost informacija, protuinformacija, pogrešnih informacija.

Prema Rogiću, u drugoj skupini radova težište je Tuđmanove analitičke pozornosti na društvenom kontekstu: na ulozi pojedinih društvenih aktera i načinima podređivanja „informacijskog prostora” njihovim strategijama povećanja (društvene) moći. Kao opće generatore takvih strategija autor ističe: aktere koji teže stvaranju tržišnog društva, gdje se društvo, kao cjelina, ima podrediti/reducirati na ekonomsko tržište; aktere korporacijskog „feudalizma”; aktere transhumanističke „normalnosti”; aktere koji teže politički se konstituirati kao carstva. Na društvenoj i događajnoj podlozi koju spomenute skupine aktera oblikuju Tuđman upućuje na četiri načina koji se u „informacijskom prostoru” rabe za brisanje čvršćih granica između informacija i pseudoinformacija. To su, prema Tuđmanu, gospodarenje kolektivnim pamćenjem, poništavanje kolektivnih i osobnih identiteta, poticanje stalnog društvenog nereda (u vidu „determinističnog kaosa”), proizvodnja pristanka društvenih zajednica preoblikovanih u – masu. Na toj podlozi gospodarenje društvenim znanjem ostvaruje se kao monopolno oblikovanje

nepouzdanog javnog znanja i strogi nadzor cenzuriranog znanja. Ivan Rogić zaključuje kako, ima li se u vidu cjelina Tuđmanova opusa, Tuđman afirmira tri temeljne „braniteljske” intencije: obrana spoznajne kakvoće društvenog znanja, obrana temeljnih sociokulturnih vrijednosti, obrana integriteta zajednice. Zaključno autor ustvrđuje: nema „pukotine” u Tuđmanovu opusu.

Cilj je članka koji su napisali David Vaandrager, Willem Leeuwenkamp i Giliam de Valk predstaviti dio temelja za sigurnosne i obavještajne praktičare koji bi željeli razviti horizontske preglede za zaštitu organizacija uključenih u dobro funkcioniranje društva. To se postiže analizom sustava postavljajući pitanje: *Kako možemo procijeniti buduće prijetnje za organizacije uključene u dobro funkcioniranje društva, s fokusom na dijagrame uzročne petlje kao metodu za izgradnju sustava?* Autori predstavljaju šest dijagrama uzročne petlje (CLD-ova) u kojima ilustriraju međusobnu povezanost okolnosti koje stvaraju prijetnje društvu. Zaključuju da mehanizmi koji su otkriveni u CLD-ima stvaraju prigode za proaktivne sigurnosne mjere s obzirom na to da CLD-i mogu odrediti ključne pokretače koji utječu na razvoj prijetnji. Ti se uvidi mogu transformirati u pokazatelje ranog upozorenja u svrhu praćenja kako bi se ublažile te prijetnje.

Silvana Marić Tokić i Ivica Skoko pišu da je u informacijskom dobu informacija stavljena u središte društveno-političkih događanja te se s pomoću nje kreira dominantno znanje u javnom prostoru. Spoznajom da onaj tko kontrolira informaciju kontrolira i određena društvena kretanja koja mogu donijeti profit, interesne skupine, političke ili ekonomske, počele su utjecati na tu informaciju. Javno znanje ima nezaobilazan udio u ljudskom razvoju te je razvojem tehnologija taj utjecaj došao do savršenstava od kreatora (dez)informacije. Promjenom vremenskoga i društvenoga konteksta dolazi do promjene dominantnoga znanja i u javnom se prostoru održava funkcija pamćenja toga znanja te se na osnovi te funkcije, pod utjecajem medija koje kontroliraju interesne skupine, javljaju nova znanja koja se pripremaju biti dominantna.

Sanja Kišiček ističe važnost vođenja kolegijalnog dijaloga i prakticiranja osvrta na iskustvo kao mehanizama učenja koji omogućavaju cjeloživotno učenje, stjecanje novog znanja te rast i razvoj organizacija. U radu je predstavljen i razrađen komunikacijski obrazac za kolegijalni dijalog koji je kao alat koristan i korišten za kreiranje kulture kolaboracije te primjenjiv na sve sfere ljudske djelatnosti i u interakcijama svih dionika, bilo u vođenju sastanaka, rješavanju dvojbi, suočavanju s raznim profesionalnim izazovima, *brainstormingu*, planiranju nastave, vrjednovanju znanja, izvođenju projekata, rješavanju konflikata ili vođenju hrabrih razgovora. Protagonisti kolaborativne radne okoline koji modeliraju i potiču na kolegijalni dijalog su pojedinci koji se mogu nalaziti na svim razinama poslovanja neke organizacije, od operativne do upravne razine, a poželjno je da

su infiltrirani u radne procese i sam krvotok organizacije, a dovoljno nepristrani u dnevnim previranjima i postojećoj kulturi organizacije.

Od pojave informacijske znanosti do danas prisutno je pitanje što informacijska znanost jest. Stoga, polazeći od ishodišta informacijske znanosti, Tomislava Lauc razmatra njezino podrijetlo i obuhvatnost, kao i odnos sa srodnim područjima, poput podatkovne znanosti. Također, od nastanka informacijske znanosti pojmovi podatak, informacija, znanje i poruka isprepleću se u mnoštvu naziva sličnog ili istog značenja. Dodatno, tumačenje informacijske znanosti otežava uporaba različitih naziva istog ili sličnog značenja nastalih iz različitih tradicija i perspektiva. Kao prepoznatljivo određenje ističe se posredovanje podataka, informacija, znanja i poruka s naglaskom na korisnika te društveni i kulturni kontekst u posredovanoj komunikaciji. Stoga je zadaća informacijske znanosti stvaranje stručnjaka educiranih za istraživanje i unaprjeđenje korisničkog iskustva u različitim informacijskim okruženjima.

Darko Babić piše da baština ne postoji sama po sebi, ona je izravni rezultat ljudskog djelovanja i svjesnog odabira da nešto jest prepoznata baština, a nešto drugo nije. Drugim riječima – baština je društveni konstrukt koji se stalno mijenja, ovisno o sadašnjim potrebama. Neovisno o ulozi koju baština može ponuditi kao potencijal ekonomskog razvoja, nama je ovdje mnogo interesantnija njezina uloga kojom ona može oblikovati društvena uvjerenja i značenja. Takav oblik upravljanja baštinom izravno je vezan uz ideju prepoznavanja baštine kao znanja, pa posljedično i organizacije znanja. Organizacija znanja tako postaje specifičan oblik/model upravljanja baštinom (i obrnuto) s obzirom na to da se putem reprezentacije koju odabrana baština predstavlja komuniciraju specifične društvene vrijednosti i značenja. Kako glede istih ne bi došlo do manipulacije, i time nepoželjnog uskraćivanja prava na baštinu skupina koje posjeduju baštinu, a nisu u pozicijama moći koje određuju što baština jest ili nije, baštinska pismenost nameće se kao ne samo potrebno nego i ključno rješenje prepoznavanja i korištenja baštine u svrhu opće dobrobiti, te kao osobit oblik ljudskih prava primijenjenih na baštinski fenomen, na lokalnoj, nacionalnoj ili nadasve globalnoj razini.

Turizam je važan gospodarski sektor za Hrvatsku. Zbog toga ona mora sagledati posljedice svih čimbenika koji mogu utjecati na njezinu uspješnost kao turističke destinacije. Jedan od njih su i informacije koje se razmjenjuju s turistima, domicilnom zajednicom, javnim i turističkim sektorom, investitorima, akademskom zajednicom i drugim korisnicima. Turisti su izloženi masi informacija, stoga turističke destinacije moraju upravljati informacijama jer taj proces treba rezultirati adekvatnim porukama koje će se prenositi turističkom tržištu. Ono treba zadovoljiti potrebe i javnog i turističkog sektora za upravljačkim informacijama u vezi s planiranjem i upravljanjem razvojem turizma te u svrhu donošenja

poslovnih odluka. Međutim, u hrvatskom turizmu postoji informacijski jaz između vrsta informacija koje se nude korisnicima i njihovih stvarnih potreba. Razlog je tomu to što Hrvatska nije ustrojila destinacijski informacijski sustav te ima upitne prakse upravljanja informacijama. Đani Bunja je u svojem radu prikazao rezultate pretraživanja baza podataka koja su provedena 2006. i 2021. godine kako bi se stekao uvid u broj znanstvenih radova koji obrađuju problematiku upravljanja informacijama i njihov odjek u akademskoj zajednici, a utvrđeno je da se danas fokus istraživača sve više sužava na upravljačke informacije. U radu se nadalje obrađivao koncept upravljanja informacijama i njegova primjena u turizmu te je naposljetku prikazano postojeće stanje u Hrvatskoj, pri čemu je uočen izostanak prenošenja znanja generiranog putem znanstvenih istraživanja i turističke prakse o upravljanju informacijama u hrvatskom turizmu.

Obilježja epistemoloških pristupa predočivanju znanja u muzejima nastalih na temelju interpretativne paradigme (dijalog, narativnost, čulnost i čuvstvo) predstavljaju preduvjet i okosnicu razvoja participativnosti koji označava recentan obrat u teoriji i praksi. Putem navedenih obilježja muzejska institucija redefini-rala je status muzejskog predmeta, približila se svojim korisnicima i otvorila se prema prihvaćanju njihova znanja. Digitalne participativne tehnologije, odnosno društveni mediji, stvorili su dodatan poticaj za prihvaćanje koncepta participativnosti. U prilogu Željke Miklošević i Mihaele Kulej se u kontekstu obilježja epistemoloških obrazaca promatra značenje digitalne tehnologije za participativne odnose muzeja i korisnika te se detektiraju nove mogućnosti i ograničenja koje za epistemologiju muzeja predstavljaju digitalna komunikacija i digitalni muzejski predmet. Princip otvorenog muzeja, prisutnog, ali nedovoljno zastupljenog u muzeološkom diskursu, predlaže se kao policentrična i reciprocitetna nadgradnja trenutačno dominantnim karakteristikama participacije u suvremenoj muzejskoj komunikaciji.

Umjetna inteligencija, prema definiciji, predstavlja sposobnost nekog uređaja da oponaša ljudske aktivnosti poput zaključivanja, učenja, planiranja i kreativnosti. Također omogućuje tehničkim sustavima percipiranje okruženja i izvođenje radnji – uz određeni stupanj autonomije – radi postizanja određenih ciljeva pri tome pružajući nove mogućnosti pristupu i rješavanju postojećih problema. No, važno je naglasiti kako nužnost predstavlja upravo pravilno usmjeren razvoj i strateški pristup razvoja AI-ja radi pozitivnog utjecaja na razvoj cjelokupnog društva u budućnosti. Tema je priloga Marije Boban potencijal i primjena umjetne inteligencije u informacijskom dobu, s posebnim naglaskom na zaštitu podataka i privatnosti građana. Svakako pri tome valja istaknuti potrebu detaljne razradbe regulatornog okvira umjetne inteligencije koji je upravo u nastajanju za područje Europske unije.

U prilogu Ane Barbarić i Ivane Hebrang Grgić predstavlja se Projekt Hrvatski iseljenički tisak (Projekt HIT) koji se izvodi na Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskoga fakulteta u Zagrebu od 2018. godine. Objašnjava se zašto je geografsko područje Australije i Novog Zelanda odabrano, u okviru Projekta HIT, kao polazište za izučavanje publikacija hrvatskih iseljenika. Upućuje se na metodološke postavke bibliografija knjiga te serijskih publikacija izrađenih u softveru otvorenog koda Koha. Posebno se naglašava potencijal izrađenih bibliografija, javno dostupnih na mreži, za bibliometrijska istraživanja.

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar od osnutka 1991. godine i tijekom 30 godina djelovanja velik dio znanstvenih interesa i potencijala posvećuje interdisciplinarnim i multidisciplinarnim istraživanjima povijesti Domovinskoga rata i fenomena/paradigme „Vukovara '91.” Središnji manifestacijski i nakladnički projekti vezani uz Domovinski rat i događaje u Vukovaru 1991. godine odnose se na tradicionalni znanstveno-stručni skup posvećen vukovarskim danima rata kao i na objavljene zbornike radova s tih skupova. U tom kontekstu moguće je vrjednovati i znanstvena postignuća Miroslava Tuđmana, koji je bio ne samo jedan od utemeljitelja Instituta Pilar nego i čest sudionik i govornik na tim skupovima. U radu Dražena Živića i Ivane Bendre su stoga ukratko opisani osnovni znanstveni doprinosi Miroslava Tuđmana temi Domovinskoga rata, srbijanske oružane agresije na Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu, hrvatsko-bošnjačkih odnosa te Vukovara 1991. godine, koje je u formi sažetaka i ppt-prezentacija konferencijskih priopćenja i objavljenih radova u zbornicima izložio akademskoj, znanstvenoj i najširoj javnosti. Ti su radovi teorijski, metodološki i koncepcijski proizašli iz konteksta informacijske znanosti kojoj je Miroslav Tuđman posvetio najveći dio svoje akademske i znanstvene karijere, ali i iz kuta izravnog sudionika Domovinskoga rata.

Sastanak sigurnosnih aparata zemalja sovjetskog bloka (7. do 12. ožujka 1955.) kao događaj koji konstituira samu komunističku obavještajnu zajednicu, njezino postupanje i konačno, smjerne „smjernice” usvojene na njegovom kraju zajedno, prema Władysławu Bułhaku, činili su svojevrсни „temeljni kamen” komunističke obavještajne zajednice, koja bi se mogla nazvati moskovski Savez osam očiju, štitova i mačeva. Oni također nisu ostali bez utjecaja na ustrojstvo, zadatke, cirkulaciju informacija, metode i način djelovanja obavještajnih i protuobavještajnih službi pojedinih zemalja, čak ni u godinama nakon sloma cjelokupnog komunističkog sustava u istočnoj i srednjoj Europi.

Davor Marijan piše da se u obrambenom sustavu socijalističke Jugoslavije u 1970-ima pojavio problem kako nazvati krizna stanja u doba mira koja nastaju navodnom ugrozom od specijalnog rata. Od 1982. takva su se krizna stanja nazivala izvanrednim prilikama i bila su važan segment jugoslavenskog obrambeno-zaštitnog sustava. Postupno je razrađen niz teorijskih postupaka koji su trebali

spriječiti izvanredne prilike, a obveza svih političkih i upravnih tijela bila je izrada planova za takve slučajeve. Problematika je na nižim razinama odlučivanja mnogima bila nejasna, a posebice sredinom 1980-ih pojavom masovnih dolazaka Srba i Crnogoraca s Kosova u Beograd, što je bila najava nacionalističkih okupljanja, mitinga, odnosno događanja naroda na temelju kojih su srušena rukovodstva Vojvodine i Crne Gore, a Srbija je ograničila autonomije unutar republike. Jedan dio postavki izvanrednih prilika selektivno je primijenjen u završnim, kriznim godinama Jugoslavije: na Kosovu 1989., te u Hrvatskoj i Srbiji 1991. godine.

Radnici na privremenom radu u inozemstvu (gastarbajteri) fenomen su koji je uvelike obilježio 1960-e i 1970-e jugoslavenske komunističke države jer je do sredine 1970-ih izvan Jugoslavije u zemljama Europe radilo više od 800.000 njezinih građana. Kako se radilo o velikom broju ljudi, i to o sloju koji je bio u produktivnim godinama, a s obzirom na širi politički i sigurnosni kontekst koji je obilježen hladnim ratom i suprotstavljenosti mnogobrojnih iseljenika komunističkoj vlasti u Jugoslaviji, glavni su ciljevi priloga Josipa Mihaljevića odgovoriti na pitanje kako je jugoslavenska vlast i njezina politička policija (Udba/SDS) gledala na gastarbajtere u sferi sigurnosti, kao i na pitanje jesu li gastarbajteri predstavljali sigurnosni problem komunističkoj Jugoslaviji. U članku se na temelju nedavno objavljenih arhivskih dokumenta SDS-a i drugih neobjavljenih arhivskih dokumenata te podataka prikupljenih metodom usmene povijesti zaključuje da su jugoslavenske sigurnosne službe budno pratile i nadzirale gastarbajtere, da su se pribojavale njihova potencijalnog negativnog utjecaja, ali i da su u njima vidjele potencijal u borbi protiv političke emigracije. Negativna aktivnost gastarbajtera koje se jugoslavenska vlast bojala tijekom 1970-ih na širem je planu ipak bila beznačajna.

Stipe Kljaić bavi se u svojem radu problematikom dalmatinskog regionalizma, popularno zvanog dalmatinsko autonomaštvo, u drugoj polovici 20. stoljeća. U doba Hrvatskog proljeća naglašava se veza između koncepcija dalmatinskog autonomaštva i jugoslavenskog unitarizma. U ocjenama lijeve hrvatske inteligencije proizašle iz proljećarskog pokreta obje koncepcije bile su prema njihovim analizama tzv. reakcionarni ostatci prošlosti koji su prijetili konsolidiranju položaja socijalističke Hrvatske, ali i održanju stečevina revolucije i postignućima jugoslavenskog federalizma. Padom komunističkog sustava i u doba raspadanja jugoslavenske države ponovno se pojavila ideja dalmatinskog regionalizma poprimajući nove oblike u izmijenjenim povijesnim okolnostima.

Domagoj Knežević u svojem prilogu donosi analizu političkih i povijesnih pogleda Franje Tuđmana na aktualne političke događaje sredinom 1980-ih kroz Informacije Službe državne sigurnosti Republičkog sekretarijata unutrašnjih poslova Socijalističke Republike Hrvatske. Naime, sredinom 1980-ih počinju se

nazirati globalne političke promjene, odnosno nakon dolaska Mihaila Gorbačova na vlast u SSSR-u počinje se nazirati mogućnost prekida hladnoratovskih tenzija i mogućnost određene političke liberalizacije u europskim državama s komunističkim uređenjem. Jasno, to je imalo svoje implikacije i na situaciju u komunističkoj SFRJ. A Franjo Tuđman je navedene godine dočekao u statusu disidenta koji je zbog političkih razloga bio dva puta osuđen na zatvorsku kaznu i višegodišnju zabranu javnih istupa. Slijedom toga, pripadao je najužoj skupini tzv. hrvatskih nacionalista koji su kao neprijatelji komunističke Jugoslavije bili pod snažnim nadzorom Službe državne sigurnosti Republičkog sekretarijata unutrašnjih poslova Socijalističke Republike Hrvatske.

Gordan Akrap i Ivica Mandić u svojem prilogu daju pregled razvoja hrvatskih obavještajnih sposobnosti. Autori ukratko uspoređuju točnost, cjelovitost, pouzdanost vojnoobavještajnih procjena sukobljenih strana tijekom bitke za Vukovar (1991.) i tijekom reintegracije hrvatskog Podunavlja (1995. – 1998.). Prilog se temelji na nekoliko predavanja autora koji su neposredni sudionici (na svim razinama utjecaja) u procesima i događajima opisanim u ovom prilogu.

Mijo Beljo piše da je dnevni list *Oslobođenje* sa sjedištem u Sarajevu jedna od najstarijih redovitih tiskovina u BiH. Korijeni tiskanja ovog lista mogu se pratiti od 30. kolovoza 1943. kada su u mjestu Donjoj Trnovi pripadnici lokalnoga i pokrajinskoga komiteta Komunističke partije Jugoslavije (KPJ) izdali nekoliko primjeraka prvoga broja. Nakon rata, kao glasilo Saveza komunista BiH, *Oslobođenje* je izlazilo na ćirilicom i latiničnom pismu. Ta dvojna karakteristika ostala je službeno stajalište lista do kraja srpnja 1992. od kada su tekstovi bili tiskani isključivo na latinici. Početkom Domovinskoga rata na području BiH *Oslobođenje* je zadržalo ulogu utjecajnoga medija koji je svakodnevno prenosio vijesti o ratnim, političkim, društvenim, gospodarskim i drugim događajima. Ipak, analizom sadržaja tekstova *Oslobođenja* 1992. i 1993. godine razvidno je kako je list djelovao kao javni medij isključivo muslimanke-bošnjačke strane u BiH. Upravo stoga, tekstovi iz toga razdoblja obiluju dezinformacijama i napisima koji se, promatrano retrospektivno, nesumnjivo mogu svrstati u red ratne propagande.

Ivo Lučić tumači da je Hrvatska izvještajna služba osnovana unutar Ureda za nacionalnu sigurnost Odlukom predsjednika Republike od 21. ožujka 1993. Organizirana je kao vanjska obavještajna služba i središnja služba hrvatske obavještajne zajednice. Imala je četiri temeljne funkcije: prikupljanje podataka putem svoje operative i agenture u inozemstvu; raščlamba, objedinjavanje, procjena i dostavljanje obavještajnih podataka i izvješća predsjedniku Republike, predsjedniku UNS-a, predsjedniku Vlade i drugim korisnicima; suradnja sa stranim izvještajnim službama te usmjeravanje i usklađivanje rada obavještajne zajednice u Republici Hrvatskoj. Jedan od glavnih razloga osnivanja UNS-a i obavještajne

zajednice bila je potreba za koordinacijom rada obavještajnih službi i ujednačenim izvješćivanjem državnoga vrha. Do tada su službe djelovale nekoordinirano, a izvješća su često bila kontradiktorna. Proces uvezivanja službi dovršen je tijekom 1994. godine, svakako prije oslobodilačkih operacija Hrvatske vojske, te su se zato njihove pripreme i tijek odvijali bez većih pogrješaka. Povezanost HIS-a s oružanim snagama i Hrvatskom vojskom temeljila se i na kadrovima koji su većim dijelom došli iz vojske, gdje su imali respektabilan ugled. Naime, politika zapošljavanja u HIS-u bila je da se angažiraju ljudi koji su već na samom početku sudjelovali u Domovinske ratu te da se, osim rijetkih iznimaka, ne angažiraju ljudi koji su radili u prijašnjim jugoslavenskim, komunističkim službama. Hrvatska obavještajna služba dala je velik doprinos u političkim i diplomatskim pripremama za oslobodilačke operacije, a svu svoju snagu pokazala je tijekom tih operacija, od Cincara i Zime 94., preko Ljeta 95. i Oluje pa do Maestrala i Južnog poteza. Druga važna uloga HIS-a, odnosno hrvatske obavještajne zajednice, bila je u borbi protiv terorizma i organiziranog kriminala. U tom kontekstu treba gledati i sigurnosnu pripremu dolaska snaga NATO-a u BiH u kojoj je HIS zajedno s partnerima, prije svih CIA-om, dao nemjerljiv doprinos. Ideal kojemu je težio HIS bio je pružanje istinske i objektivne informacije, u maksimalno mogućoj mjeri nekontaminirane predrasudama, političkim preferencijama i impulsom udovoljenja željama i očekivanjima korisnika. Pružanje informacije koja ne prešućuje i ne izmišlja, a utemeljena je na činjenicama. Njezina je jedina funkcija bila poslužiti državnom vodstvu kao podloga za donošenje adekvatnih odluka. Taj ideal nastao je na autoritetu i intelektualnom poštenju Miroslava Tuđmana. Nije slučajno da je znak HIS-a, za razliku od najvećega broja drugih svjetskih službi znamenja kojih krase orlovi, zmije, mačevi i bodeži, bila sova koja simbolizira mudrost.

Cilj knjige Miroslava Tuđmana *Druga strana Rubikona* bio je pridonijeti dubljem razumijevanju suvremene Bosne i Hercegovine, zemlje koje je društvena i politička stvarnost duboko obilježena proteklom ratom. Predmet su analize Uga Vlaisavljevića poteškoće i izazovi koji proizlaze iz autorova pokušaja da razotkrije Izetbegovićevu političku strategiju koja još uvijek ima presudnu ulogu u aktualnom „ratu drugim sredstvima”. U prilogu se tvrdi da Tuđmanovo opsežno i produbljeno istraživanje zahtijeva dopunska objašnjenja kako bi se do kraja razotkrila Izetbegovićeva strategija. Tvrdi se da njegova strategija djeluje i kao „temeljna interpretacija” realnosti proteklog rata i kao matrica samorazumijevanja bosanskih Muslimana. Autor također nastoji objasniti nevjerojatnu potporu bivših komunista koju je Izetbegović uživao tijekom svog predsjedničkog mandata, posebice tijekom rata kada je vladao kao suveren uživajući u izvanrednom stanju.

Sudsko-metodološki pristup prvostupanjskoga sudskog vijeća na Međunarodnom kaznenom sudu za bivšu Jugoslaviju u obradbi dokaza pri dokazivanju

teze da su Tuđman i Milošević na sastanku u Karađorđevu dijelili Bosnu i Hercegovinu razlikuje se od znanstveno-metodološkog pristupa. U prilogu Romana Domovića analiziraju se razlike u metodološkom pristupu te pokazuje da se u slučaju okolnosti sastanka u Karađorđevu navodi iz presude u predmetu IT-04-74-T ne mogu prihvaćati kao činjenice.

Saša Mrduljaš piše da pozicioniranost Hrvatske kao članice EU-a i NATO-a s pravom kod njezinih građana stvara osjećaj sigurnosti u odnosu na postojeće i moguće političke turbulencije u njezinu južnom i istočnom susjedstvu. No riječ je o hrvatskom članstvu u asocijacijama koje, sukladno karakteru kakav već imaju asocijacije, mogu, ali i ne moraju očitovati trajan značaj. S druge strane, eventualne promjene u geopolitičkoj konfiguraciji regije kojoj Hrvatska pripada mogle bi vrlo dugo utjecati na njezin položaj. U tom smislu bilo bi očekivano da odgovarajući segmenti hrvatskog društva ozbiljno shvate postojeću promociju ideje „srpskog sveta” usmjerene prema integraciji Republike Srpske (RS) i Crne Gore sa Srbijom uz perspektivu njihova svođenja na razinu srpskog državnog teritorija. U priloženom radu, uz opći prikaz ovdašnjih geopolitičkih suodnosa, posebice onih unutar Bosne i Hercegovine (BiH), istraživački je fokus na prilikama u Crnoj Gori u kojoj upravo u recentnom razdoblju traje neskrivena operacionalizacija projekta „srpskog sveta”.